

Андрій А. Яценко
**ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ
У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я**

У статті визначено особливості інформаційного забезпечення державного фінансового контролю у сфері охорони здоров'я в контексті впровадження обов'язкової страхової медицини в Україні. Розкрито структуру інформаційного забезпечення фінансового контролю використання лікарських засобів та продуктів харчування. Визначено основні напрями вдосконалення інформаційного забезпечення державного фінансового контролю у сфері охорони здоров'я.

Ключові слова: інформаційне забезпечення; заклад охорони здоров'я; медичне страхування; лікарські засоби; державний фінансовий контроль.

Рис. 1. Літ. 11.

Андрей А. Яценко
**ОСОБЕННОСТИ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ
ГОСУДАРСТВЕННОГО ФИНАНСОВОГО КОНТРОЛЯ
В ОБЛАСТИ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ**

В статье определены особенности информационного обеспечения государственного финансового контроля в области здравоохранения в контексте внедрения обязательного медицинского страхования в Украине. Раскрыта структура информационного обеспечения финансового контроля использования лекарственных средств и продуктов питания. Определены основные пути усовершенствования информационного обеспечения государственного финансового контроля в области здравоохранения.

Ключевые слова: информационное обеспечение; здравоохранительное учреждение; медицинское страхование; лекарственные средства; государственный финансовый контроль.

Andriy A. Yatsenko¹
**INFORMATION SUPPORT PECULIARITIES OF STATE
FINANCIAL CONTROL IN HEALTHCARE SECTOR**

The peculiarities of information support of state financial control in the healthcare sector in the context of mandatory health insurance introduction in Ukraine are defined. The structure of information support of financial control over the use of medicines and food products is investigated. The key directions in improving information support of state financial control in the healthcare sector are determined.

Keywords: information support; healthcare institution; health insurance; medicines; state financial control.

Постановка проблеми. Система управління соціально-економічним об'єктом є складною і виконує багато функцій, що обумовлює необхідність залучення для забезпечення її функціонування різного роду ресурсів, об'єднаних в окремі підсистеми ресурсного забезпечення. Більшість науковців виділяють інформаційне, матеріально-технічне, організаційно-методичне, кадрове забезпечення управління окремими об'єктами.

Заклади охорони здоров'я є різноманітними за своєю структурою, формою власності та соціальними функціями, які вони виконують. Однак управління ними вимагає створення інформаційного середовища, що потребує

---

¹ National Academy of Management, Kyiv, Ukraine.

постійного вдосконалення. Оскільки, основу інформаційного забезпечення закладів охорони здоров'я становлять дані бухгалтерського обліку та економічні показники діяльності цих закладів, то важливою є роль фінансового контролю як механізму попередження та усунення недоліків і порушень в процесі формування та використання управлінської інформації. Враховуючи здійснювані реформи системи охорони здоров'я в Україні та задеклароване владою впровадження в майбутньому обов'язкового медичного страхування, навантаження на інформаційне середовище закладів охорони здоров'я зростає, що підвищуватиме роль державного фінансового контролю за їх діяльністю.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблемні питання інформаційного забезпечення фінансового контролю, в т.ч. в сфері охорони здоров'я, досліджували такі вітчизняні та зарубіжні вчені: К.К. Арабян [4], І.Д. Бенько [5], І.П. Босак [7], І.А. Бланк [6], В.А. Грабовський [8], Н.М. Зорій [9], О.В. Заячківська [9], П.М. Клименко [8], С.В. Сисюк [5], Н.В. Циганова [10], М.Г. Чумаченко [11] та інші вчені.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Головним невирішеним питанням залишається розкриття сутності поняття «інформаційне забезпечення» взагалі. І.А. Бланк розглядає інформаційне забезпечення як процес безперервного, цілеспрямованого угруповання відповідних інформаційних показників, необхідних для здійснення аналізу, планування та підготовки ефективних управлінських рішень [6].

І.П. Босак та Є.М. Палига визначають інформаційне забезпечення як інформацію, необхідну для управління економічними процесами, яка міститься у базах даних інформаційних систем. Інформаційні системи, в свою чергу, – це системи зберігання, обробки, перетворення, передачі й оновлення інформації з використанням комп'ютерної та іншої техніки [7].

М.Г. Чумаченко вважає, що інформаційне забезпечення виникло з розвитком автоматизованих систем управління і є системою одержання, оцінки, зберігання та переробки даних з метою прийняття управлінських рішень [11].

Отже, в наукових працях проблеми побудови і використання інформаційного забезпечення фінансового контролю у сфері охорони здоров'я не розкриті повною мірою. Порівнявши між собою визначення понять «інформаційне забезпечення», можна зауважити, що одні вчені характеризують інформаційне забезпечення як інформаційну базу для прийняття рішень, інші ж розглядають це поняття ширше, тісно пов'язуючи інформаційне забезпечення з функціонуванням автоматизованої системи управління, що складається з багатьох взаємопов'язаних елементів.

На нашу думку, інформаційне забезпечення слід розглядати саме як інформаційну базу для здійснення аналізу та контролю у сфері охорони здоров'я.

Метою дослідження є визначення особливостей інформаційного забезпечення державного фінансового контролю у сфері охорони здоров'я в контексті впровадження обов'язкового медичного страхування в Україні.

Основні результати дослідження. Структуру інформаційного забезпечення державного фінансового контролю у сфері охорони здоров'я становлять дже-

рела зовнішньої та внутрішньої інформації (рис. 1). Зокрема, до складу правової інформації належать законодавчі акти, які регулюють питання планування, обліку, контролю діяльності закладів охорони здоров'я.

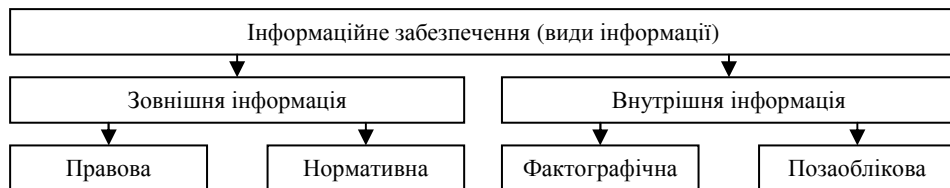

Рис. 1. Структура інформаційного забезпечення державного фінансового контролю у сфері охорони здоров'я, авторська розробка

Особливістю діяльності закладів охорони здоров'я як підконтрольних об'єктів органів державного фінансового контролю є наявність в них таких матеріальних ресурсів, як лікарські засоби та продукти харчування. Саме наявність лікарських засобів відрізняє заклади охорони здоров'я з-поміж інших бюджетних установ та комерційних підприємств, тому увага в дослідженні була зосереджена, в першу чергу, на інформаційному забезпеченні фінансового контролю саме цих ресурсів.

Бюджетні установи при складанні кошторису витрат використовують обов'язкові (зовнішні) грошові та розрахункові норми. До обов'язкових норм належать, зокрема, норми грошових витрат на придбання медикаментів та перев'язувальних засобів, а також на харчування ветеранів війни в лікувально-профілактичних закладах.

Норми та нормативи використання окремих видів матеріальних ресурсів закладів охорони здоров'я встановлені зовнішніми по відношенню до керівництва установ компетентними органами. Дотримання норм сприяє ефективному та раціональному витрачання матеріальних ресурсів, дозволяє здійснювати планування діяльності закладів сфери охорони здоров'я на короткострокову та середньострокову перспективу.

Одним з найбільш вагомих нормативно-правових актів, які регулюють питання здійснення обліку лікарських засобів в бюджетних медичних закладах, є Інструкція з обліку медикаментів, перев'язувальних засобів та виробів медичного призначення в лікувально-профілактичних закладах охорони здоров'я, які фінансуються за рахунок державного бюджету СРСР, затверджена Наказом Міністерства охорони здоров'я СРСР від 07.06.1987 № 747 [1]. Ця інструкція, що діє дотепер, є застарілою і не враховує сучасних потреб відображення в обліку інформації про рух лікарських засобів. Зокрема, існує потреба в розробці та затвердженні нових форм первинних документів, якими оформлюються операції з використання медикаментів в лікарні. Для особливо цінних та небезпечних лікарських засобів діють окремі інструкції, які чітко регламентують процес обліку таких лікарських засобів, наприклад, списання етилового спирту проводиться за нормативами, затвердженими Наказом Міністерства охорони здоров'я СРСР «Про нормативи споживання етилового спирту для закладів охорони здоров'я, освіти та соціального забезпечення» від 30.08.1991 № 245 [3].

Для обліку продуктів харчування також діє застаріла Інструкція з обліку продуктів харчування в лікувально-профілактичних та інших установах охорони здоров'я, що утримуються за рахунок Держбюджету, затверджена Наказом Міністерства охорони здоров'я СРСР від 05.05.1983 № 550 [2]. Ця Інструкція також потребує змін, зокрема, щодо затвердження нових форм документації з обліку продуктів харчування.

До внутрішньої інформації належить фактографічна інформація та позаоблікова інформація. До позаоблікової інформації належать накази та розпорядження керівництва лікарні щодо використання матеріальних ресурсів, а також внутрішні норми витрачання матеріалів.

Саме внутрішні норми витрачання медикаментів та продуктів харчування є основою для планування видатків на ці матеріальні ресурси закладом охорони здоров'я. Ці норми є розрахунковими, вони відображають ту частину видатків на медикаменти та продукти харчування, яка буде покриватися за рахунок бюджетних коштів. Розрахунок норм витрачання медикаментів та продуктів харчування відбувається з урахуванням таких планових рівнів показників: кількість ліжок, середня тривалість функціонування одного ліжка, планова кількість хворих [10, 14].

Вагомою складовою внутрішньої інформації закладу охорони здоров'я є дані бухгалтерського обліку, що обумовлює необхідність першочергового розгляду бухгалтерської інформації лікарні як найбільш розповсюдженого лікувально-профілактичного закладу охорони здоров'я. Необхідно нагадати, що система обліку в бюджетних закладах охорони здоров'я, які є об'єктом державного зовнішнього фінансового контролю, відрізняється від бухгалтерського обліку приватних медичних закладів. Загалом, дані бухгалтерського обліку лікарських засобів, продуктів харчування та інших ресурсів лікарні становлять значну частину її внутрішньої інформаційної бази. Механізм обліку від моменту придбання до списання цих матеріальних ресурсів є чітко регламентованим і має повністю документально оформлюватися. Кожна відповідальна особа має виконувати свої обов'язки щодо обліку матеріальних ресурсів та складати визначені законодавством звіти, які оброблюються в бухгалтерії закладу і за результатами складається оперативна, статистична, фінансова звітність. Особливої уваги потребує облік наркотичних та психотропних речовин з метою уникнення зловживань.

У зв'язку з реформуванням системи охорони здоров'я України очікується впровадження обов'язкового медичного страхування, що також матиме вплив на систему інформаційного забезпечення закладів охорони здоров'я. Однак нині Україна ще не готова до негайного впровадження цього виду страхування. Спочатку необхідно реформувати систему управління закладами охорони здоров'я, вдосконалити структуру медичних закладів, поліпшити законодавство, що регулює діяльність приватних медичних закладів. Важливим кроком також є зміна системи фінансування закладів охорони здоров'я з метою фінансування тільки чітко визначених наданих послуг, а не фінансування по нормативним значенням. Найбільшим ризиком впровадження страхування буде збільшення навантаження на фонд оплати праці та утримання із заробітної плати українців, що обумовлює необхідність сплати державою страхових

внесків до Фонду медичного страхування для найбільш незахищених верств населення.

Запровадження обов'язкового медичного страхування означатиме додаткове навантаження на інформаційне забезпечення діяльності медичних закладів. Зокрема, збільшиться потік фінансової інформації всередині закладу охорони здоров'я, обмін інформацією між закладом, Фондом медичного страхування та державними органами влади. Вся інформація стосуватиметься надання лікувально-профілактичних послуг закладом пацієнтам при фінансуванні цих послуг з боку Фонду, тобто, за умови оплати медичній установі вартості лікування.

В той же час, впровадження обов'язкового медичного страхування не буде мати значного впливу на систему бухгалтерського обліку закладу охорони здоров'я, оскільки обов'язок щодо утримання обов'язкових страхових внесків буде покладено на роботодавців застрахованої особи. Хоча облік страхових внесків працівників самих закладів охорони здоров'я покладатиметься на бухгалтерії цих закладів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Державний фінансовий контроль посідає вагомe місце в державному механізмі управління загалом та у сфері охорони здоров'я зокрема. Завдяки контролю можна оперативнo виявити та усунути неточності, що виникають в процесі діяльності, виявити порушення в обліку, сприяти ефективному використанню ресурсів.

Узагальнюючи викладене, можна виділити два питання, які слід вирішити для створення можливостей ефективного функціонування системи інформаційного забезпечення фінансового контролю у сфері охорони здоров'я в Україні:

1) привести у відповідність до сучасних умов господарювання, зокрема страхової медицини, законодавство, що регулює питання обліку в медичних закладах;

2) врахувати в нормативних документах можливість обов'язкового запровадження державного внутрішнього фінансового контролю в усіх закладах охорони здоров'я.

В подальших дослідженнях варто зосередити увагу на вдосконаленні всіх елементів інформаційного забезпечення закладів охорони здоров'я.

1. Про затвердження Інструкції з обліку медикаментів, перев'язувальних засобів та виробів медичного призначення в лікувально-профілактичних закладах охорони здоров'я, які фінансуються за рахунок державного бюджету СРСР: Наказ Міністерства охорони здоров'я СРСР від 07.06.1987 № 747 // zakon.rada.gov.ua.

2. Про затвердження Інструкції з обліку продуктів харчування в лікувально-профілактичних та інших установах охорони здоров'я, що утримуються за рахунок Держбюджету: Наказ Міністерства охорони здоров'я СРСР від 05.05.1983 № 530 // zakon.rada.gov.ua.

3. Про нормативи споживання етилового спирту для закладів охорони здоров'я, освіти та соціального забезпечення: Наказ Міністерства охорони здоров'я СРСР від 30.08.1991 № 245 зі змінами та доповн. від 06.06.2006 // zakon.rada.gov.ua.

4. *Арабян К.К.* Теория и методология финансового контроля: Монография. – М.: Московский государственный университет экономики, статистики и информатики, 2012. – 115 с.

5. *Бенько І.Д., Сисюк С.В.* Аналіз запасів медичних установ // Сталій розвиток економіки.– 2013.– №1. – С. 267–270.

6. *Бланк І.А.* Основы финансового менеджмента. – К.: Ника-Центр, 1999. – 512 с.

7. *Босак І.П., Палига Є.М.* Інформаційне забезпечення управління підприємством: економічний аспект // Регіональна економіка.— 2007.— №4. — С. 193–195.
8. *Грабовський В.А., Клименко П.М.* Системний підхід до управління закладами охорони здоров'я // Вісник НАДУ.— 2014.— №3. — С. 136–141.
9. *Заячківська О.В., Зорій Н.М.* Сучасні підходи до системи контролю в медичних закладах // Галицький економічний вісник.— 2009.— №1. — С. 164–168.
10. *Циганова Н.* Плануємо видатки на медикаменти // Баланс. бюджет.— 2008.— №42. — С. 13–18.
11. *Чумаченко М.Г.* Економічний аналіз: Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2001. — 540 с.

Стаття надійшла до редакції 7.04.2015.